Między tekstem a kulturą

BEYOND LANGUAGE

The series under the joint auspices of:

Kolegium Międzyobszarowych Studiow Indywidualnych, UWr

College for Interdisciplinary Studies, University of Wrocław

POLSKA AKADEMIA NAUK
ODDZIAŁ WE WROCŁAWIU

Komisja Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wroclawiu

Committee for Philology of the Polish Academy of Sciences, Wroclaw Branch

Scientific Board

Committee for Philology of the Polish Academy of Sciences, Wrocław Branch

Andrei Avram (Bucharest, Romania) | **Piotr Cap** (Łódź, Poland) | **Piotr P. Chruszczewski** (Wrocław, Poland) |**Camelia M. Cmeciu** (Bucharest, Romania) | **Marta Degani** (Verona, Italy) | **Robin Dunbar** (Oxford, UK) | **Katarzyna Dziubalska-Kołaczyk** (Poznań, Poland) | **Joanna Esquibel** (San Diego, USA) | **Francesco Ferretti** (Rome, Italy) | **Jacek Fisiak** (Poznań, Poland) | **James A. Fox** (Stanford, USA) | **Stanisław Gajda** (Opole, Poland) | **Piotr Gąsiorowski** (Poznań, Poland) | **Franciszek Grucza** (Warszawa, Poland) | **Philippe Hiligsmann** (Louvain-la-Neuve, Belgium) | **Rafael Jiménez Cataño** (Rome, Italy) | **Henryk Kardela** (Lublin, Poland) | **Ewa Kębłowska-Ławniczak** (Wrocław, Poland) | **Grzegorz A. Kleparski** (Rzeszów, Poland) | **Konrad Klimkowski** (Lublin, Poland) | **Aleksandra R. Knapik** (Wrocław, Poland) | **Tomasz P. Krzeszowski** (Warszawa, Poland) | **Christopher Laferl** (Salzburg, Austria) | **Barbara Lewandowska-Tomaszczyk** (Łódź, Poland) | **Ryszard Lipczuk** (Szczecin, Poland) | **Lorenzo Magnani** (Pavia, Italy) | **Marcin Majewski** (Kraków, Poland) | **Rafał Molencki** (Sosnowiec, Polska) | **Marek Paryż** (Warszawa, Poland) | **John R. Rickford** (Stanford, USA) | **Hans Sauer** (Munich, Germany) | **Waldemar Skrzypczak** (Toruń, Poland) | **Agnieszka Stępkowska** (Warszawa, Poland) | **Aleksander Szwedek** (Poznań, Poland) | **Elżbieta Tabakowska** (Kraków, Poland) | **Marco Tamburelli** (Bangor, Wales) | **Kamila Turewicz** (Łódź, Poland) | **Zdzisław Wąsik** (Poznań, Poland) | **Jerzy Wełna** (Warszawa, Poland) | **Roland Willemyns** (Brussels, Belgium) | **Donald Winford** (Columbus, USA) | **Anna Wojtyś** (Warszawa, Poland)

Aleksandra R. Knapik
Piotr P. Chruszczewski
(eds.)

BEYOND LANGUAGE
vol. 1

Między tekstem a kulturą

Z zagadnień przekładoznawstwa

[BOOK OF ABSTRACTS]

Æ Academic Publishing
2018

Między tekstem a kulturą. Z zagadnień przekładoznawstwa

Title of the Series | Tytuł serii: *Beyond Language*, Vol. 1

Text © 2018 College for Interdisciplinary Studies, University of Wrocław, Poland. Łukasz Bogucki, Aleksander Brzózka, Magdalena Charzyńska-Wójcik, Ryszard Chojnowski, Piotr P. Chruszczewski, Alicja Cimała, Michał Czajkowski, Mikołaj Deckert, Joanna Dybiec-Gajer, Tomasz P. Górski, Franciszek Grucza, Konrad Klimkowski, Aleksandra R. Knapik, Tomasz P. Krzeszowski, Marcin Majewski, Aleksandra Misior-Mroczkowska, Maria Piotrowska, Wojciech Soliński, Artur Sporniak, Teresa Szostek, Elżbieta Tabakowska, Piotr Zazula, Anna Zielińska-Elliott

Copyright for this edition © 2018 Æ Academic Publishing

All rights reserved. Except as permitted under the U.S. Copyright Act of 1976, no part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted in any form or by any means, or stored in a database or retrieval system, without the prior written permission of the publisher.

Editor-in-Chief: Prof. Piotr P. Chruszczewski (Wrocław)
Editors for the Series: Dr. Aleksandra R. Knapik (Wrocław)
Dr. Katarzyna Buczek (Opole)
Dr. Marcin Kudła (Rzeszów)
Reviewers: Prof. dr hab. Aleksander Szwedek (prof. em., UAM, Poznań)
Prof. SAN dr hab. Agnieszka Stępkowska (SAN, Warszawa)
Dr. Katarzyna Buczek (University of Opole)
Dr. Marcin Kudła (University of Rzeszów)

Æ Academic Publishing
501 W. Broadway Ste A186
San Diego, CA 92101
USA

www.aeAcademicPublishing.com
contact@aeAcademicPublishing.com

Publication financed by the Rector of the University of Wrocław
for the academic series "Beyond Language"
affiliated with the College for Interdisciplinary Studies, University of Wrocław

Publikacja sfinanowana przez JM Rektora Uniwersytetu Wroclawskiego
w ramach serii pt. „Beyond Language" afiliowanej przy Kolegium
Miedzyobszarowych Studiow Indywidualnych Uniwersytetu Wrocławskiego

http://kmsi.uni.wroc.pl/

1st international edition: Æ Academic Publishing, 2018
LCCN: tba
ISBN: 978-1-68346-155-5 (promo booklet)

22 21 20 19 18 1 2 3

Spis treści

Przedmowa 1

Część pierwsza
Teoria przekładu w ujęciu historycznym

Franciszek Grucza
prof. emeritus, czł. rzecz. Polskiej Akademii Nauk,
Uniwersytet Warszawski, Społeczna Akademia Nauk w Warszawie, Polska

Translatoryka – początki konstytuowania jej rozumień, zadań i akademickiego statusu oraz jej relacje do lingwistyki i glottodydaktyki | Research in Translation – the Evolution of Major Definitions, Objectives and Academic Status as well as its Relationship to Language Research and Foreign Language Learning/Teaching 4

Tomasz P. Krzeszowski
prof. emeritus, Uniwersytet Warszawski, Polska

Ekwiwalencja tłumaczeniowa jako urojenie | Equivalence in Translation as Fiction 6

Piotr P. Chruszczewski
Uniwersytet Wrocławski, Polska

Przekładoznawstwo jako domena językoznawstwa antropologicznego | Translation Studies as a Domain of Anthropological Linguistics 8

Część druga
Przekład religijny w historii i współcześnie

Magdalena Charzyńska-Wójcik
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polska

Między przekładem wiernym a parafrazą: Wpływ czynników socjolingwistycznych na dobór techniki tłumacza | Between Metaphrase and Paraphrase: The Influence of Sociolinguistic Factors on the Translator's Techniques 10

Elżbieta Tabakowska
prof. emeritus, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Polska
O obecności tłumacza | On Translator's Presence 12

Marcin Majewski
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Teresa Szostek
Uniwersytet Wrocławski
Artur Sporniak
Tygodnik Powszechny
Michał Czajkowski
prof. emeritus, Uniwersytet Szczeciński
Cenzura w Biblii | Censorship in the Bible 14

Część trzecia
Od teorii po praktykę

Konrad Klimkowski
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Glottodydaktyka a przekład i dydaktyka przekładu: konkurencja czy synergia | Foreign Language Learning and Teaching, Translation and Translator Education: Competition or Synergy 16

Maria Piotrowska
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
Aplikacja modelu badawczego ARTS w tłumaczeniu | The Application of the Research Model ARTS in Translation 18

Aleksandra R. Knapik
Kolegium MSI, Uniwersytet Wrocławski, Komisja Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wrocławiu
Zarys początków tłumaczeń konferencyjnych | On the Conference Translation. An Outline 20

Konrad Klimkowski
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
Specialista językowy jako przedsiębiorca. Propozycje do zajęć warsztatowych | A Language Specialist as an Entrepreneur: Suggestions for an Academic Workshop 22

Łukasz Bogucki, Mikołaj Deckert
Uniwersytet Łódzki
Badanie preferencji dotyczących przekładu audiowizualnego wśród polskich widzów | Polish audience preferences regarding audiovisual translation: a reception study 24

Ryszard Chojnowski
Biuro tłumaczeń ALBION
Lokalizacja gier – głos praktyka | Game localization – the practical side..... 26

Część czwarta
Praktykalia

Aleksander Brzózka
Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu
Przetłumacz mi książeczkę. Kilka słów o przekładzie literatury dziecięcej i młodzieżowej tylko dla dorosłych | Translate Me a Book. A Few Words Regarding Translation of Children's and Teenage Literature for Adults Only 28

Joanna Dybiec-Gajer
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Lokalizacja a przekład dla dzieci. Jak utwory straszniejąi mądrzeją w tłumaczeniu na przykładzie *Stasia Straszydło* i *Mądrej Myszy* | Localization and Translation for Children. On How Works Get Scarier and Smarter in the Translation of German Texts *Lesemaus* and *Der Struwwelpeter*..... 30

Aleksandra Misior-Mroczkowska
Uniwersytet Wrocławski
Rzecz o Kubusiu i Fredzi, czyli o nazwach własnych w dwóch polskich przekładach tekstów Alana Alexandra Milne'a | The Thing about Kubuś and Fredzia, so a Few Words on Proper Names in Two Polish Translations of Alan Alexandre Milne's texts..... 32

Tomasz P. Górski
Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu
„Konotacja obcości" w przekładzie | "Connotation of Strangeness" in Translation 34

Tomasz P. Górski
Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu
William Szekspir, *Dwóch szlachetnych krewnych*, przekład Anna Wojtyś | William Shakespeare, *The Two Noble Kinsmen*, transl. Anna Wojtyś

Piotr Zazula
Rezeknes Technologiju AkadKemija, Łotwa
Między przekładem a parafrazą poetycką, czyli w poszukiwaniu dominanty konceptualnej wiersza | Between the translation and the poetic paraphrase or looking for a conceptual dominant of a poem 36

Anna Zielińska-Elliott
Boston University, USA
Problemy tłumaczeniowe w przekładzie prozy Harukiego Murakamiego | Difficulties with Translating Haruki Murakami's Prose 38

Wojciech Soliński
Uniwersytet Wrocławski
Niektóre problemy jednego tłumaczenia i dwóch polskich wydań książki Umberta Eco *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea* | *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea* On Some Difficulties with Umberto Eco's Book One Translation and Two Polish Editions 40

Alicja Cimała
Uniwersytet Wrocławski
Problematyka przekładu The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus* na język polski | Problems with translating The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus* into Polish..... 42

AUTORZY 44

Indeks nazwisk 46

Przedmowa

Przedmiotem badania tej monografii jest przekład. Przekład bywa tu pojmowany bardzo wąsko – jako produkt, szeroko – jako proces, a niekiedy wręcz bardzo szeroko – jako akt interpretacyjny, graniczący niemal z aktem stwórczym. Monografia zbudowana jest z prac wielu autorów (teoretyków przekładu, praktyków przekładu, językoznawców, literaturoznawców, kulturoznawców, germanistów, polonistów, italianistów, bohemistów, japonistów, hebraistów, latynistów, anglistów, a nawet teologa), zajmujących się różnymi aspektami przekładu. Część z badaczy publikujących w tym tomie dwa razy (w latach 2014 i 2016) zebrała się we Wrocławiu, aby przedstawić innym i omówić swoje badania. Inni badacze przyjeżdżali do Wrocławia ze indywidualnymi prezentacjami, a jeszcze inni byli uprzejmi przesłać swoje prace do publikacji na zaproszenie redakcji.

Na tłumaczenie można mieć tak różne spojrzenia jak Vladimir Nabokov i Hans-Georg Gadamer. W przekładoznawstwie one wszystkie są równoprawne. Poglądy Nabokova w tej kwestii były dość jednoznaczne. Omawia on nawet w jednej ze swoich prac[1] trzy stopnie błędów, które może popełnić tłumacz, i utożsamia je z trzema krokami do piekła. Określa także wymagania, które powinna spełnić osoba trudniąca się przekładem. Pisze m.in. o tym, że tłumacz powinien być przynajmniej w części tak samo utalentowany literacko jak autor oryginału. Z kolei Hans-Georg Gadamer jest zdania, iż żaden talent ani

[1] Vladimir Nabokov (1941), The Art of Translation. On the Sins of Translation and the Great Russian Short Story. *The New Republic*, 4 sierpnia 1941. Dostęp: https://newrepublic.com/article/62610/the-art-translation [6 marca 2018].

rozległe kompetencje językowe czy kulturowe tłumacza nie pozwolą mu powtórzyć pierwotnego stanu psychicznego autora podczas procesu pisania, stąd przekład jest jedynie subiektywnym odtwarzaniem (interpretowaniem) treści zawartej w tekście. Wersja tłumacza stanowi jego własną wizję, przefiltrowaną przez jego wrażliwość i emocje, co stawia go na straconej pozycji. Autorzy tego tomu prezentują różne stanowiska, mieszczące się na skali między Nabokovem a Gadamerem. Część Autorów to badacze już obsypani nagrodami, inni dopiero wchodzą w świat badań i na nich nagrody dopiero czekają. Część zamieszczonych tu prac pięknie ze sobą współgra, a część pokazuje zgoła odmienne punkty widzenia na zgłębiany przedmiot badań. Jesteśmy zdania, że tak właśnie powinno być, jeśli tom ma rzetelnie reprezentować pewien wycinek uprawianej nauki, bowiem nauka opiera się na ścieraniu się poglądów. Pragnęliśmy, aby ta monografia była publikacją prawdziwą, która oddaje piórem swoich autorów faktyczny stan badań nad przekładem i przekładoznawstwem.

Ważnym dla nas aspektem tej publikacji jest przedstawienie bogactwa przekładoznawstwa rozumianego jako osobna dyscyplina naukowa, integrująca wiedzę o świecie oraz wychodząca naprzeciw tym, którzy chcieliby wiedzą tą podzielić się tak, aby doświadczenie obcego stało się bardziej udomowione. Z drugiej jednak strony trzeba pamiętać, że systemowa translacja języka i kultury może prowadzić do usankcjonowanych prawnie absurdów, o których nie śnił nawet George Orwell. Tego typu usankcjonowane absurdy mogą zagrozić istnieniu całych społeczności mownych, stąd tłumaczenie powinno mieć swoją granicę, wyznaczoną w miejscu, poza którym może być naruszone dobro (język, kultura, tradycja) innego człowieka.

Warto mieć na uwadze fakt, że nie ma jednego przekładoznawstwa, tak jak nie ma jednego najlepszego przekładu. Wystarczy, że tekstem zajmie się kilku tłumaczy, a za jakiś czas będą gotowe różne, często równie udane tłumaczenia.

Niezwykle ciekawie o tłumaczeniu pisał przedwojenny mieszkaniec Wrocławia Hans-Georg Gadamer:

> [m]ożna poważyć się na paradoks: każdy czytelnik jest jak tłumacz. Czy pokonanie dystansu między literami a żywą mową nie jest zaiste większym cudem niż przebycie dystansu między dwoma językami w próbie żywego porozumienia? (...) Czytanie

jest jak przeprawa z jednego brzegu na drugi, odległy, i tak samo czynność tłumacza tekstu jest przeprawą z brzegu na brzeg, z jednego lądu na drugi, z tekstu na tekst[2]. Zawsze jest to przeprawa[3].

Osobne podziękowania należą się całej grupie osób, bez których pomocy ta książka pewnie nie ukazałaby się w takiej postaci – albo wcale mogłaby się nie ukazać. Wyrazy wdzięczności i uznania za okazaną pomoc i za pełen profesjonalizm należą się Państwu: mgr Aleksandrze Misior-Mroczkowskiej (IFA, Uniwersytet Wrocławski), mgr Anecie Daniel (Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu), mgr Joannie Sobieralskiej (Kolegium Międzyobszarowych Studiów Indywidualnych, Uniwersytet Wrocławski), dr Katarzynie Buczek (Instytut Filologii Angielskiej, Uniwersytet Opolski), dr. Marcinowi Kudle (Instytut Filologii Angielskiej, Uniwersytet Rzeszowski), prof. Konradowi Klimkowskiemu (Instytut Filologii Angielskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), prof. Agnieszce Stępkowskiej (Społeczna Akademia Nauk w Warszawie), prof. Aleksandrowi Szwedkowi ([em. prof.] Wydział Anglistyki, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu).

Zapraszamy do lektury
oraz do odwiedzenia Wrocławia podczas cyklicznych spotkań w ramach
Languages in Contact/ Cultures in Contact,

Aleksandra R. Knapik
Piotr P. Chruszczewski

---

[2] W języku niemieckim *übersetzen* ma dwa znaczenia: ‘przeprawiać się’ bądź ‘przewozić (kogoś) na drugi brzeg’ oraz ‘przekładać, tłumaczyć’ (przypis tłumaczki – Małgorzaty Łukasiewicz).

[3] Gadamer, Hans-Georg ([1993] 2009). Lektura jest przekładem. Przełożyła Małgorzata Łukasiewicz. [W:] Piotr Bukowski, Magda Haydel (red.), *Współczesne teorie przekładu. Antologia*. Kraków: Znak. 321–325. Oryginalne wydanie: Hans-Georg Gadamer (1993). Lesen ist wie Übersetzen. [W:] *Ästhetik und Poetik I. Kunst als Aussage*. Gesamelte Werke. Bd. 8. Tübingen: J.C.B. Mohr; 279–285.

***Franciszek Grucza**, prof. emeritus*
czł. rzecz. Polskiej Akademii Nauk
Uniwersytet Warszawski
Społeczna Akademia Nauk w Warszawie

Translatoryka – początki konstytuowania jej rozumień, zadań i akademickiego statusu oraz jej relacje do lingwistyki i glottodydaktyki[4]

Research in Translation – the Evolution of Major Definitions, Objectives and Academic Status as well as its Relationship to Language Research and Foreign Language Learning/Teaching

[4] Praca jest rozwiniętą wersją tekstu opartego na dwóch wcześniejszych publikacjach. Artykuły stanowiące podstawę syntezy:

Grucza, Franciszek (1981). Zagadnienia translatoryki. [W:] Franciszek Grucza (red.), *Glottodydaktyka a translatoryka. Materiały IV Sympozjum ILS (Jachranka, 3-5 listopada 1976)*. Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego; 9–30.

Grucza, Franciszek (1985a). Lingwistyka, lingwistyka stosowana, glottodydaktyka, translatoryka. [W:] Franciszek Grucza (red.), *Lingwistyka, glottodydaktyka, translatoryka. Materiały z VIII Sympozjum ILS (Jadwisin, 5-7 listopada 1982)*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego; 19–44.

Streszczenie

Niniejszy artykuł stanowi syntezę trzech tekstów eksplikujących poglądy ich autora w zakresie translatoryki w jej odniesieniu do lingwistyki, metalingwistyki, lingwistyki stosowanej, glottodydaktyki a także wielu zagadnień pokrewnych. Pierwsza część artykułu pełni rolę wprowadzenia do dwóch tekstów pochodzących z początku lat 80. XX w., które ilustrują główne założenia refleksji badawczej autora w powyższych zakresach tematycznych. Wprowadzenie autora kontekstualizuje lekturę współczesnego czytelnika zsyntetyzowanych tekstów, ukazując innowacyjność zawartych w nich analiz w kontekście historyczno-rozwojowym. Jeszcze bardziej intrygujące są uwagi autora na temat kolejnych etapów ewolucji jego poglądów w zakresie omawianych zagadnień. Czytelnik odnajdzie także wskazania dotyczące potencjalnych, rozwojowych obszarów badawczych wartych zainteresowania ze strony młodych pokoleń badaczy-lingwistów jak i praktyków-lingwistów: nauczycieli języka, tłumaczy oraz innych specjalistów w zakresie komunikacji specjalistycznej. Bez wątpienia dla tych czytelników niniejszy artykuł winien stanowić swoistą „lekturę obowiązkową".

Słowa kluczowe: translatoryka, glottodydaktyka, lingwistyka, metalingwistyka, lingwistyka stosowana, antropocentryczna teoria języków ludzkich, epistemologia antropocentryczna

Abstract

This article is a synthesis of three texts that explicate their author's views on the topic of translatology in its reference to linguistics (language studies), metalinguistics, applied linguistics, glottodidactics (foreign language learning and teaching), as well as many related issues. The first part of the article forms an introduction to the two other texts dating back to the early 1980s; the latter two illustrate the outline of the author's thought on the research problems mentioned above. This introduction is necessary to situate the contemporary readers' reception of the latter two texts and to unveil the innovative nature of the analyses they contain when seen from the developmental angle. Even more intriguing are those remarks that disclose the gradual evolution of the author's views on the topics under analysis. The reader will also find the author's detailed recommendations on the potential fields of further research worthy of interest to young generations of language researchers and practitioners in the domains of language teaching and translation/interpreting, as well as other experts in professional communication. Undeniably, it would behoove that wide group of readers to add this text to their short list of reads.

Keywords: translatology, glottodydactics (foreign language learning and teaching), linguistics (language studies), metalinguistics, applied linguistics, anthropocentric theory of human languages, anthropocentric epistemology

***Tomasz P. Krzeszowsk**i*, *prof. emeritus*
Uniwersytet Warszawski

Ekwiwalencja tłumaczeniowa jako urojenie[5]

Equivalence in Translation as Fiction

[5] Praca powstała w języku angielskim jako fragment większej całości. Przekład Katarzyna Buczek. Tomasz P. Krzeszowski (2016). *The Translation Equivalence Delusion*. Frankfurt am Main: Peter Lang.

Streszczenie

Artykuł dotyczy rozważań na temat ekwiwalencji tłumaczeniowej i rozwoju tego pojęcia, które z czasem stało się iluzoryczne. Omawiane rodzaje ekwiwalencji miały zagwarantować naukowe podejście do tłumaczenia, a tymczasem spowodowały chaos. Propozycja przedstawiona w poniższym artykule opiera się na kognitywnym podejściu do rozumienia pewnych konceptów. Proponowana zmiana w rozumieniu ekwiwalencji polega na rozróżnieniu jej znaczeń na denotacyjne i referencyjne. W artykule przytoczono przykłady pewnych figur geometrycznych jako tłumaczeń intersemiotycznych, zaimplikowały one zmianę kierunku myślenia o koncepcie ekwiwalencji.

Słowa kluczowe: ekwiwalenty językowe, 2-tekst, iluzja, alternatywne teorie, figury geometryczne, denotacja i referencjalność

Abstract

The article concerns the notion of translation equivalence, reconstructed so often that in time it became illusory. While equivalence types, discussed here, were intended to guarantee a scholarly approach towards translation, the inverse occurred and they instead lead to chaos. In order to understand certain concepts, the present article suggests a solution based on cognitive linguistics. The proposed change to the way equivalence is analyzed consists in differentiating between denotational and referential meanings. To illustrate intersemiotic translation, the author provides examples of geometrical figures, which implicated that the way of thinking about equivalence may indeed change.

Keywords: language equivalents, 2-texts, illusion, alternative theories, geometric figures, denotation, referentiality

Piotr P. Chruszczewski
Uniwersytet Wrocławski

Przekładoznawstwo jako domena językoznawstwa antropologicznego[6]

Translation Studies as a Domain of Anthropological Linguistics

[6] Publikacja jest zmienioną i rozbudowaną wersją tekstu powstałego na podstawie dwóch wcześniejszych prac: 1) Piotr P. Chruszczewski (2010). Podstawowe problemy językoznawstwa antropologicznego. [W:] Jacek Fisiak (red.), *Studia językoznawcze: od językoznawstwa teoretycznego do stosowanego*. Tertium: Kraków; 57–68; oraz 2) Piotr P. Chruszczewski (2011). *Językoznawstwo antropologiczne. Zadania i metody*. Wrocław: Oddział Polskiej Akademii Nauk; 15–17, 73–79.

Streszczenie

W pracy wychodzi się z powszechnie akceptowanego założenia, że podstawowym materiałem każdego przekładu jest język. To właśnie język jest bowiem integralną częścią kultury, z uwagi na swoją złożoną naturę – jest on wyszukanym narzędziem komunikacji używanym do precyzyjnego wyrażania myśli, a zarazem częścią wyrażanych myśli. Właśnie ze względu na tę złożoność język jest elementem rzeczywistości, a co więcej, może w znacznym stopniu przyczyniać się do różnych zmian rzeczywistości, w której funkcjonuje. Jednakże nie ma języka niezmiennego. Języki słyną z tego, że bezustannie się zmieniają, a tym samym katalizują zmiany w sobie nawzajem oraz w rzeczywistości pozawerbalnej. Języki można rozumieć jako socjo-kulturowe ścieżki adaptacji ludzi do otaczających ich warunków, stąd proces przekładu jest również procesem opisu tego, jak ludzie żyjący w określonym historycznie okresie radzą sobie w konkretnych socjokulturowych warunkach. Dlatego właśnie jestem zdania, że przekładoznawstwo jest jedną z domen badawczych językoznawstwa antropologicznego.

Słowa kluczowe: przekładoznawstwo, językoznawstwo antropologiczne, język, zmiana językowa, kultura

Abstract

The article starts with the well-known assumption that our most basic working material in the process of translation is language. Language is an integral part of culture, as its complex nature, being a sophisticated communication tool used for precise expression of thought and a part of the expressed thoughts, determines the fact that language is an element of reality and, what is more, it can significantly contribute to various types of changes of the reality in which it functions. However, there is no language that is given once and for all. Languages are notorious for all the changes that take place in them, and also for all the changes which they accelerate. Languages can be understood as socio-cultural means by which humans adapt to their varying environments. Therefore, an act of translation is also an act of description of how people of a certain period were getting on in a particular socio-cultural environment. For that reason, I assert that the field of Translation Studies falls into the domain of Anthropological Linguistics.

Keywords: Translation Studies, Anthropological Linguistics, language, language change, Studies of Culture

Magdalena Charzyńska-Wójcik
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Między przekładem wiernym a parafrazą: Wpływ czynników socjolingwistycznych na dobór techniki tłumacza[7]

Between Metaphrase and Paraphrase: The Influence of Sociolinguistic Factors on the Translator's Techniques

7 Składam podziękowania dr Annie Adamskiej i dr. Jerzemu Wójcikowi za cenne uwagi.

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest analiza tłumaczenia Psałterza na język angielski dokonanego przez Richarda Rolle'a i polski przekład autorstwa Walantego Wróbla. Niniejszy artykuł przedstawia analizę czynników warunkujących wybór techniki tłumacza tekstu biblijnego. Poszczególne sekcje opisują kontekst socjolingwistyczny, w jakim tłumaczenia powstały, a także przedstawiają techniki zastosowane przez tłumaczy.

Nastroje w stosunku do tłumaczenia tekstów świętych wydają się mieć znikomy wpływ na wybór techniki przekładu. Stąd wniosek, że o stylu przekładu nie przesądza kontekst kulturowy, postrzegany jako stosunek do tłumaczenia tekstów świętych. Adresat wpłynął na ostateczną formę przekazywanego tekstu, choć w żaden sposób nie wpłynął on na dobór techniki przekładu.

Słowa kluczowe: kontekst socjolingwistyczny, dobór technik tłumaczeniowych, zagadnienia kodykologiczne, adresat tłumaczenia

Abstract

The aim of the article is to analyze two Psalter translations, translation by Richard Rolle into English, and by Walanty Wróbel into Polish, in order to determine factors which may have influenced the translator's choice of translation techniques. Subsequent sections describe the sociolinguistic context of the times when the translations originated, the target language, as well as translation techniques used to obtain the target text.

Medieval attitudes towards translated texts seem to have had almost no influence on the choice of a translation technique; thus, the author draws an elicit assumption that the translation style had no correlation with the cultural context, understood as a special attitude towards religious texts. Surprisingly, the addressee had an influence on the final shape of translation, but they did not influence specific translation techniques used to render the text.

Keywords: sociolinguistic context, choice of translation techniques, codicology, translation addressee

***Elżbieta Tabakowska**, prof. emeritus*
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

O obecności tłumacza

On Translator's Presence

Motto: *There is always a Teller in the Tale*
(Giuliana Schiavi)

Streszczenie

Dociekania niniejszego artykułu koncentrują się wokół poszukiwań roli tłumacza, który z perspektywy czasu pełnił już wiele ról, takich jak np. „czystej szyby", „sprawnego interfejsu", w zależności od perspektywy osoby opisującej. Tłumacz stanowiący swego rodzaju podmiot wnikliwej analizy teoretyków przekładu, dziś zaczyna być traktowany jako człowiek, który ma prawo do podejmowania decyzji, świadomych decyzji, a on sam jest źródłem, którego tłumaczenie można interpretować. Z uwagi na nieuchronność obecności tłumacza w przekładanym tekście, warto spojrzeć na tekst źródłowy przez pryzmat tłumacza i zanalizować jego decyzje. Podstawą teoretyczną do niniejszych rozważań jest model Langackera traktujący o wyborze środków językowych, które najlepiej wyrażą intencje użytkownika języka; teoria metafory George Lakoffa opisująca sposób myślenia oraz Georges'a Lüdi, którego rozważania koncentrowały sie na opisie znaków pozostawianych przez tłumacza w przekładanym tekście. Analiza tekstów zaczerpniętych z Biblii Wujka, Biblii Brytyjskiego Zagranicznego Towarzystwa Biblijnego i Biblii Tynieckiej wykazała, iż tłumacz jako podmiot stanowi źródło badań, których kierunek zmienił się w ostatnich latach.

Słowa kluczowe: filtry, rola tłumacza, teoria metafory, tłumaczenia Biblii, ślady tłumacza

Abstract

The following text concentrates on the presence of the translator who plays a multitude of roles in the life of translatology, e.g "transparent glass" or "efficient interface," depending on perspective. The translator, currently seen as an object of analysis by theorists of translation, is treated as a person entitled to make decisions, conscious decisions, and who becomes a source whose translation may be interpreted. Due to the inevitability of the translator's presence in the translated text, it is worth looking at the source text through the translator's eyes and analyzing his or her decisions. The theoretical background of this article is Langacker's model pertaining to the choice of linguistic means that convey the language-user's intentions best; Lakoff's theory of metaphors; and George Lüdi's theory of marks left by the translator in the translated text. The analyzed texts have been taken from the different translations of the Bible such as: the Jakub Wujek Bible, New International Version, and the Millennium Bible. The analysis proves that the translator as a subject is a source of research whose direction has changed in the recent years.

Keywords: filters, the role of a translator, the theory of metaphor, translation(s) of the Bible, biblical translation, translator's footprints

Marcin Majewski
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Artur Sporniak
Tygodnik Powszechny

Teresa Szostek
Uniwersytet Wrocławski

Michał Czajkowski, *prof. emeritus*
Uniwersytet Szczeciński

Cenzura w Biblii[8]

Censorship in the Bible

[8] [przyp. red.] Oryginalny tekst wywiadu znajduje się pod adresem https://www.naukaireligia.pl/cenzura-w-biblii-31551 [data dostępu 15.05.2017]. Komentarze Teresy Szostek są pogrubione, pismem pochyłym.

Streszczenie

Artykuł skupia się na analizie wywiadu dotyczącego przekładu Biblii oraz związanej z nim cenzury. Autorka komentuje wypowiedzi jednego z rozmówców wzbogacając je o własne przemyślenia i analizy. Tłumacze Pisma Świętego łagodzą niektóre fragmenty, jak chociażby refren W Pieśni nad Pieśniami, który w większości przekładów wspomina „obejmowanie", podczas gdy Biblia protestancka zawiera właściwy przekład, mówiąc o pieszczeniu. Podobnie tłumacze poprawiają Biblię, mając inne wyobrażenie o tym jak powinien wyglądać tekst sakralny, wprowadzają na przykład wyrażenia neutralne zamiast wulgaryzmów. Według Czajkowskiego tłumacze często cenzurują Biblię, próbując złagodzić tekst. Czasami rozbieżności wynikają jednak z niezrozumienia tekstu biblijnego. Nie zawsze jednak różnice w tłumaczeniach wynikają z pracy tłumacza. Jest tak na przykład w przypadku słowa „pneuma", które może oznaczać ducha, słowo pisane małą literą, lub Ducha Świętego. Autor nie popiera jednak tłumaczenia „inkluzywnego". Tekstu natchnionego nie powinno się zmieniać. Zmiany tego typu można zastąpić wyjaśnieniami czy komentarzami. Aby odkryć pierwotne znaczenie Pisma Świętego najlepiej jest porównać jeden z przekładów polskich z przekładami obcojęzycznymi lub innymi przekładami polskimi.

Słowa kluczowe: Biblia, Pismo Święte, język hebrajski, cenzura, idiom

Abstract

The article focuses on the analysis of an interview regarding Bible translation and related censorship. The author comments on the statements of one of the interlocutors, adding her own insights and analyses. Bible translators make certain parts of the text more approachable, as was the case with the refrain to Song of Songs, which, in most translations, mentions "embracing" while the protestant Bible contains the correct translation, i.e. "caressing." Similarly, translators correct the Bible, as they have a different notion of what a sacral text should be like, for example replacing offensive words with neutral phrases. Translators often censor the Bible, trying to make the text less blunt. However, sometimes discrepancies are a result of not understanding the original text. Not always are these differences a consequence of the translator's work, though. It is clearly visible e.g. in the case of "pneuma," a word which can be translated into *ghost* or *soul*, spelled with a small letter, or the Holy Ghost. The author does not support the so-called "inclusive" translation. The inspired text should not be changed. Such changes can be replaced with explanations or comments, One may glean the original meaning of the Holy Scripture through comparison of one of the Polish translations with translations into other foreign languages or other translations into Polish.

Keywords: Bible, Holy Scripture, Hebrew language, censorship, idiom

Konrad Klimkowski
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Glottodydaktyka a przekład i dydaktyka przekładu: konkurencja czy synergia

Foreign Language Learning and Teaching, Translation and Translator Education: Competition or Synergy

Streszczenie

Nawet najodleglejsza w czasie refleksja nad nauką języka obcego czyni odwołania do praktyk tłumaczeniowych. Czasem translacja była widziana jako wsparcie dla glottodydaktyki. Dla niektórych myślicieli przekład był smutną koniecznością w sytuacji, gdy – ich zdaniem – nowe pokolenia coraz słabiej opanowywały sprawności w zakresie języków obcych.

Abstract

From time immemorial, reflection upon foreign language learning has made regular reference to translation practice. At times, translation was regarded as supportive of language learning. For some thinkers, translation was an unfortunate necessity during a sad state of educational decay, where new generations were less and less efficient in foreign languages.

W każdej epoce pojawiał się także przynajmniej jeden krytyk działalności translatorskiej, wskazujący czynniki dla których przekład jest zawsze – *ex definitione* – nieprecyzyjny i jako taki nieuzasadniony. Wydaje się jednak, że pierwsze próby wyeliminowania przekładu z pola widzenia glottodydaktyki pojawiają się dopiero w wieku XX. Metoda bezpośrednia (Direct Method) zupełnie eliminowała przekład jako możliwe narzędzie dydaktyczne, zaś podejście komunikacyjne (CLT) było i pozostaje najczęściej niechętne odwołaniom dydaktycznym zarówno do języka L1, jak i do wykorzystywania przekładu do rozwijania sprawności językowych L1 i L2. Historyczna synteza relacji glottodydaktyka – przekład stanowi jedynie tło dla głównego pytania stawianego w niniejszym opracowaniu: jak powyższa relacja może wyglądać w przyszłości. Nie chodzi tu o futurystyczne dociekania o możliwych ścieżkach rozwoju albo zaniku glottodydaktyki, przekładu czy dydaktyki przekładu (np. ze względu na postępującą automatyzację procesów komunikacji międzykulturowej). Chodzi raczej o poszukiwania zakresów synergii, w których przekład oraz pewne rozwiązania z zakresu dydaktyki przekładu mogą wspierać procesy uczenia się języka w warunkach globalizacji komunikacji międzyludzkiej .

Słowa kluczowe: translatoryka, dydaktyka translacji, glottodydaktyka, komunikacja plurilingwalna, komunikacja międzykulturowa

Each epoch also had at least one critic of translation who would attribute it to factors which were always - *ex definitione* - imprecise, and, thus, unjustified. Yet, a radical attempt to eradicate translation from the foreign language classroom comes no sooner than the 20th century. The Direct Method eliminates translation completely from its language pedagogic application, while the CLT seems to have always been rather hesitant to make reference to L1, and hence to utilize translation in developing language skills in L1 and L2. The historical outline of the relationship between language learning and translation serves only as a background for the main topic of the article: an elaboration on what this relation can look like in the future. The point is not to develop futuristic visions of how either or both domains can develop or perish. Instead, the idea is to show areas of synergy between the two, areas in which translation activities can help language learners grow and function in globalized human communication .

Keywords: translation studies, translator/interpreter education, foreign language learning and teaching, plurilingual communication, multicultural communication

Maria Piotrowska
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Aplikacja modelu badawczego ARTS w tłumaczeniu

The Application of the Research Model ARTS in Translation

Streszczenie

Po nakreśleniu kierunków rozwoju przekładoznawstwa w oparciu o bazę tematyczną kongresów EST i krótkim przedstawieniu chronologii zwrotów w badaniach przekładoznawczych, autorka prezentuje konkretny model badawczy ARTS, który jest propozycją połączenia teorii funkcjonalistycznych w przekładoznawstwie z praktyką tłumaczeniową. Celem aplikacji ARTS jest wykorzystanie teoretycznej refleksji przekładoznawczej do wprowadzania konkretnych działań tłumaczeniowych. Ilustracją zastosowania modelu jest przedstawiona w artykule analiza jednostki tłumaczeniowej *the Katzenjammer Kids*. Wnioski płynące z przeprowadzonych rozważań dotyczą procesu decyzyjnego tłumacza oraz wpływu uwarunkowań kulturowych na tworzenie znaczenia w tłumaczeniu.

Słowa kluczowe: ARTS (PRACA), jednostka tłumaczeniowa *Katzenjammer Kids*, model, zwrot przekładoznawczy

Abstract

Having presented directions of development in Translation Studies, based on the leading themes of subsequent European Society for Translation Studies Congresses; as well as the chronology of changes and turns in translation research, the author presents the Action Research in Translation Studies (ARTS) model, which combines functionalist theories in TS with translation practice. ARTS aims at using theoretical cogitation in TS in order to introduce specific translation activities. The application of the ARTS model is illustrated here by the analysis of the Katzenjammer Kids translation unit. Conclusions regard the translator's decision process and the influence of cultural conditioning on the creation of meaning in translation.

Keywords: ARTS, translation studies, translational entity *Katzenjammer Kids*, model

Aleksandra R. Knapik
Kolegium MSI, Uniwersytet Wrocławski
Komisja Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wrocławiu

Zarys początków tłumaczeń konferencyjnych

On the Conference Translation. An Outline

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie burzliwych początków historii tłumaczeń konferencyjnych. Wielojęzyczny przebieg procesów norymberskich był możliwy dzięki pionierskiemu systemowi stworzonemu przez firmę IBM. Metoda tłumaczenia konsekutywnego, używana do 1945 roku, nie sprawdziłaby się w tej sytuacji, a ponadto z pewnością dramatycznie wydłużyłaby postępowanie procesowe, ponieważ ich uczestnicy posługiwali się czterema różnymi językami, tj. rosyjskim, angielskim, niemieckim i francuskim. Jak pisze E. Peter Uiberall w przedmowie do *The Origins of Simultaneous Interpretation* „system tłumaczeń symultanicznych został stworzony metodą prób i błędów na poddaszu Pałacu Sprawiedliwości w Norymberdze. Służył on dobrze i bez niego proces trwałby cztery razy dłużej (Uiberall, cyt. za: Gaiba 1998: i).

Słowa kluczowe: przekład ustny, tłumaczenie konferencyjne, procesy norymberskie, tłumaczenie symultaniczne

Abstract

The aim of this article is to present the turbulent historical beginnings of simultaneous conference interpreting. The onset date for the beginnings is the day of the Nurnberg Trials on the 20th of November 1945. The multilingual conduct of the trial was made possible due to the pioneering system created by the IBM company. The method of consecutive interpreting that was used at almost all multinational assemblies up to 1945 would have surely lengthened the trial dramatically since the trial participants spoke four foreign languages, i.e. Russian, English, German, and French. As Uiberall writes in the foreword to *The Origins of Simultaneous Interpretation,* “[t]he system of simultaneous interpretation was crafted by trial and error in an attic room of the Nuremberg Palace of Justice. It served its purpose well and without it the trial would have taken four times as long” (in Gaiba 1998: 11).

Keywords: interpretation, conference translation, Nuremberg Trials, simultaneous interpreting

Konrad Klimkowski
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Specialista językowy[9] jako przedsiębiorca. Propozycje do zajęć warsztatowych

A Language Specialist as an Entrepreneur: Suggestions for an Academic Workshop

[9] Pod pojęciem specjalisty językowego rozumiemy każdego specjalistę w zakresie komunikacji językowej, w tym tłumaczy ustnych i pisemnych, nauczycieli języków (macierzystego i obcych), ale także specjalistów szeroko rozumianego zarządzania treścią (content management), dziennikarzy czy analityków treści.

Streszczenie

Niniejszy artykuł stanowi próbę uzasadnienia tezy o potrzebie kształcenia w zakresie sprawności przedsiębiorczych przyszłych specjalistów językowych. Autor stara się wyjaśnić rolę poszczególnych sprawności w ramach tzw. kompetencji świadczenia usług tłumaczeniowych, jaką przedstawia dokument EMT (2009). W ostatniej części artykułu, autor stara się zachęcić studentów i nauczycieli do podjęcia tematyki przedsiębiorczości jako przedmiotu edukacji i autoedukacji. W tym celu autor dołącza przykładowe ćwiczenia, jakie można wykorzystać w działaniach edukacyjnych i autoedukacyjnych.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, dydaktyka translacji, kompetencja świadczenia usług tłumaczeniowych, zasoby inter- i intrapersonalne

Abstract

This article is an attempt to prove the claim that future language and communication specialists need to be trained in entrepreneurial skills. The author endeavors to explain the role of particular skills within the so-called translation service provision competence as defined in EMT (2009). The latter part of the article encourages students and teachers to take up entrepreneurship as a vital theme in contemporary education and self-education. To that end, the author provides a selection of activities for training a variety of entrepreneurial skills.

Keywords: entrepreneurship, translator/interpreter education, translation service provision competence, inter- and intrapersonal resources

Łukasz Bogucki, Mikołaj Deckert
Uniwersytet Łódzki

Badanie preferencji dotyczących przekładu audiowizualnego wśród polskich widzów

Polish Audience Preferences Regarding Audiovisual Translation: A Reception Study

Streszczenie

Artykuł jest próbą lepszego zrozumienia mechanizmów recepcji materiału audiowizualnego poddawanego przekładowi międzyjęzykowemu z wykorzystaniem napisów, wersji lektorskiej oraz dubbingu.

Omawiamy tu wyniki badania kwestionariuszowego, którego celem było zidentyfikowanie kluczowych wzorców w odbiorze przekładu audiowizualnego w Polsce. Badanie obejmowało różne metody tłumaczenia i uwzględniało szeregu parametrów potencjalnie kształtujących doświadczenia i preferencje widzów. Czynniki podzielono na pięć kategorii obejmujących relację między oryginałem a przekładem, wysiłek poznawczy, specyfikę danego typu filmu (np. film dokumentalny, serial komediowy), czynniki warunkujące dobór metody tłumaczenia, oraz postęp technologiczny jako potencjalny bodziec do zmian zachowań widzów. Jednocześnie w ramach grupy badanych wyróżniamy trzy profile respondentów – odpowiadające trzem kierunkom studiów – co pozwala rzucić dodatkowe światło na omawiane zagadnienia.

Słowa kluczowe: przekład audiowizualny, napisy filmowe, badanie preferencji

Abstract

The article looks into how audiovisual material is received by the audience as films are rendered from one language to another with the use of subtitles, voice-over, or dubbing.

Reported here is a questionnaire-based study whose aim was to identify the key patterns in the reception of Audiovisual Translation (AVT) in Poland. The study investigates different AVT modes and incorporates a range of parameters that could be shaping viewer experience and preferences. The factors are divided into five categories, such as the source text-target text relationship, cognitive effort, the nature of a given film type (e.g. a documentary, a comedy series), variables that condition the choice of a translation mode, as well as technological advances as a possible incentive changing viewer behaviour. Also, within our pool of subjects, we discern three respondent profiles – corresponding to three university specializations – which make it possible to shed added light on the article's central constructs.

Keywords: audiovisual translation, subtitling, reception study

Ryszard Chojnowski
Biuro tłumaczeń ALBION

Lokalizacja gier – głos praktyka

Game Localization – the Practical Side

Streszczenie

Celem pracy jest wnikliwa analiza procesu lokalizacji gier komputerowych. Artykuł zawiera szczegółowy opis procesu lokalizacji. Ważnym elementem podobnych tłumaczeń jest to, że tłumacz musi zmierzyć się z wieloma problemami, takimi jak brak dostępu do pełnej wersji gry. Autor artykułu stara się jednak przybliżyć odbiorcy rozwiązania, które sam stosuje. Dodatkową, cenną zamieszczoną tu informacją jest opis narzędzi wspomagających tłumaczenie (CAT) – dzięki nim przekładanie gier staje się łatwiejsze. Celem artykułu jest pokazanie różnorodności tekstów – dialogi, interfejs, komunikaty czy piosenki, wiersze, a nawet rymowanki – które tłumacz musi wziąć pod uwagę, a także doprecyzowanie terminu „lokalizacja gry". Niniejszy artykuł stanowi punkt wyjścia dla osób zainteresowanych tłumaczeniem gier komputerowych, co nie jest sprawą tak prostą, jak mogłoby się zdawać laikowi.

Słowa kluczowe: gry komputerowe, lokalizacja pełna, lokalizacja tekstowa, adaptacja kulturowa, programy CAT

Abstract

The aim of this article is a thorough analysis of game localization, including an in-depth description of the localization process in its complexity. The fact is that game translators have to deal with a number of obstacles, such as the lack of the full-game version, thus missing access to some requisite information. The author presents some real solutions that may enable the game translator to face such hindrances. A valuable asset is the detailed presentation of software tools (CAT Tools), such as Trados or Wordfast, which aid game localization and limit the translator's struggles to the text only, eliminating technical obstacles. Another purpose of the article is to present a variety of text types which the translator has to face, including dialogue, interface text, lyrics or rhymed poetry, to convey an appreciation of how important comprehensive knowledge is in the translator's profession. The article constitutes a starting point for all those interested in game localization, which in itself may prove more complex than one might assume.

Keywords: computer games, full localization, text localization, cultural adaptation, computer aided translation tools

Aleksander Brzózka
Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu

Przetłumacz mi książeczkę. Kilka słów o przekładzie literatury dziecięcej i młodzieżowej tylko dla dorosłych

Translate Me a Book. A Few Words Regarding Translation of Children's and Teenage Literature for Adults Only

Streszczenie

W niniejszym tekście autor porusza kwestie badań nad literaturą dziecięcą w przekładzie. Analizuje tu czternaście polskich wersji powieści zatytułowanej *Przygody Tomka Sawyera*. Według obserwacji autora tłumacze manipulują tekstem, co powoduje, iż dzieciom i młodzieży, czyli jego głównym odbiorcom docelowym, przedstawia się wartości oraz normy odpowiadające wartościom dominującym aktualnie w danej kulturze. Co więcej, w artykule przedstawiono różne aspekty dotyczące praw tłumacza do własnego zdania i wartościowania. Autor wskazuje, że programowany kulturowo głos tłumacza tylko częściowo należy do niego, choć nie dyskredytuje przy tym możliwości powstawania kolejnych przekładów. Wręcz przeciwnie, zwraca uwagę na niepowtarzalność każdego z tłumaczeń. Z jego analizy wynika jednak, iż w każdym przekładzie tłumacze dopuszczali się manipulacji tekstem zarówno na poziomie ideologicznym, jak i osobistej postawy.

Słowa kluczowe: CLTS, relacje wpływów, asymetria pomiędzy dziećmi a dorosłymi, ideosomatyka, Przygody Tomka Sawyera

Abstract

The following article focuses on ideology and power relations involved in the act of translating children's literature. It is proposed that discussions within the theory of CLTS be shifted away from questions of how to produce better translations by avoiding manipulation to focusing on how manipulation and ideology work in translated texts for children.

A series of fourteen Polish translations of Mark Twain's *Adventures of Tom Sawyer* is used to show the influence that the translator's ideosomatic and idiosomatic programming has on handling offensive and religious expressions. The extensive data collected allows for a detailed synchronic and diachronic analysis, which proves that although vocabulary considered inappropriate varies relative to both ideological and individual aspects, not a single translation avoids some degree of manipulation; reflecting both contemporary ideology and personal attitude.

Keywords: CLTS, power relations, child-adult asymmetry, ideosomatics, Adventures of Tom Sawyer

Joanna Dybiec-Gajer
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie

Lokalizacja a przekład dla dzieci. Jak utwory straszniejąi mądrzeją w tłumaczeniu na przykładzie *Stasia Straszydło* i *Mądrej Myszy*

Localization and Translation for Children. On How Works Get Scarier and Smarter in the Translation of German Texts *Lesemaus* and *Der Struwwelpeter*

Streszczenie

Lokalizacja w przekładzie kojarzona jest przede wszystkim z obszarami nowych technologii i dotyczy głównie oprogramowania, stron internetowych, czy gier komputerowych. Jej początki w znanej obecnie formie przypadają na połowę lat 80. zeszłego wieku, kiedy nastąpił dynamiczny rozwój komputerów osobistych (Schäler 2010). Celem niniejszego artykułu jest refleksja, czy pojęcie lokalizacji można w sposób uzasadniony użyć w odniesieniu do innych obszarów przekładu, w tym także do tekstów powstałych znacznie wcześniej przed pojawieniem się nowoczesnej formy lokalizacji, oraz co może wnieść takie anachroniczne zastosowanie tego pojęcia. Refleksja zostanie zilustrowana dwoma studiami przypadków zaczerpniętymi z obszaru literatury dziecięcej. Pierwszy z nich to przekład na język polski klasyki gatunku, dziewiętnastowiecznego utworu znanego jako *Der Struwwelpeter*, w języku polskim funkcjonujący pod tytułem *Staś Straszydło – Złota Różdżka*. Wybór podyktowany jest nie tylko fascynującą wędrówką tego tekstu między kulturami, ale także przypadającą ostatnio 170. rocznicą wydania niemieckiego oryginału. Drugi przykład to książka współczesna z wysokonakładowej serii *Mądra Mysz* (oryg. *Lesemaus*). Oba utwory to przykłady tekstów multimodalnych – książki ilustrowanej dla dzieci.

Słowa kluczowe: przekład dla dzieci, lokalizacja, Staś Straszydło, Mądra Mysz

Abstract

The term localization is mostly associated with areas connected to new technologies, such as software, websites or computer games. The origins of localization in the form known recently is dated to the mid-1980s, with dynamic development of computers available to the masses (Schäler 2010). The main aim of this article is to explore whether the concept of localization can be used in a reasonable way relative to other areas of translation, including texts written much earlier than a modern form of localization appeared. That analysis is illustrated by two case studies taken from children's literature. The first is a Polish translation of *Der Struwwelpeter*. The other text to explore is a contemporary book entitled *Lesemaus*. Both are examples of multimodal texts, that is, illustrated books for children.

Keywords: translating for children, localization, Struwwelpeter, Lesemaus

Aleksandra Misior-Mroczkowska
Uniwersytet Wrocławski

Rzecz o Kubusiu i Fredzi, czyli o nazwach własnych w dwóch polskich przekładach tekstów Alana Alexandra Milne'a[10]

The Thing about Kubuś and Fredzia, so a Few Words on Proper Names in Two Polish Translations of Alan Alexander Milne's texts

[10] Fragmenty powyższego tekstu zostały opublikowane w formie artykułu anglojęzycznego „The Fuss about the Pooh. On Two Polish Translations of a Story about a Little Bear" (2016), *Styles of Communication*, *8*(1). Stanowią one również część pracy magisterskiej autorki *A Comparative Analysis of Polish Translations of Alan Alexander Milne's works delivered by Irena Tuwim and Monika Adamczyk-Garbowska*, napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Piotra P. Chruszczewskiego, 2016.

Streszczenie

Winnie-the-Pooh, opowieść autorstwa Alana Alexandra Milne'a, pierwszy raz opublikowana w 1926 roku, od prawie już wieku cieszy się uznaniem czytelników na całym świecie. Historia o małym misiu oraz jego przyjaciołach, początkowo istniejąca tylko na kartach książki, stała jedną z najbardziej rozpoznawalnych adaptacji Disneya. Sam tekst tej opowieści jest trudnym wyzwaniem dla tłumaczy, ponieważ jej autor popisał się zaskakującą kreatywnością, m.in. przy tworzeniu imion dla swoich bohaterów. Tekst zawiera wiele dwuznacznych elementów, neologizmów, onomatopei czy intencjonalnych błędów językowych. Samo imię głównego bohatera opowieści, tytułowego misia, może posłużyć tu za znakomity przykład elementu, który spędza sen z powiek wielu tłumaczom z całego świata. Winnie to imię żeńskie, natomiast w tekście autor zawsze używa męskiego zaimka osobowego *he*. Druga część imienia, czyli Pooh, to, ku zaskoczeniu wielu czytelników, onomatopeja – element równie skomplikowany z perspektywy przekładu. Poniższy artykuł to próbka analizy polskich tłumaczeń nazw własnych dokonanych przez dwie tłumaczki: Irenę Tuwim oraz Monikę Adamczyk-Garbowską.

Słowa kluczowe: Winnie-the-Pooh, Kubuś Puchatek, Fredzia Phi-Phi, adaptacja, przekład, techniki tłumaczeniowe

Abstract

Winnie-the-Pooh, a literary work published by Alan Alexander Milne in 1926, has been appreciated by readers worldwide for nearly a century. The story about a little bear and his companions was first beloved in book form, then became one of Disney's best and unforgettable adaptations. The text proves rather difficult to translate, for Milne demonstrated great creativity, particularly in naming his characters and various places. It is rife with ambiguous expressions, neologisms, onomatopoeias, and intentional language errors. The name of the eponymous bear, for example, *Winnie-the-Pooh*, well illustrates the difficulty in translation. *Winnie*, a diminutive form of *Winifred*, is allegedly a female name, whereas the bear is referred to as male. The *Pooh* part has also proven problematic in translation.

The article is an attempt at analyzing two Polish translations of the story. In 1938, Irena Tuwim published a translation entitled *Kubuś Puchatek*, which Polish readers immediately fell in love with. In 1986, Monika Adamczyk-Garbowska published her translation, *Fredzia Phi-Phi*. It attracted a deluge of negative comments and contemptuous reactions with many readers expressing dislike for *Fredzia Phi-Phi*, viewing it as a crime against the lauded first translation – which, as it happens, contains many mistakes and strays far from the original text.

Keywords: Winnie-the-Pooh, Kubuś Puchatek, Fredzia Phi-Phi, adaptation, translation, translation techniques

Tomasz P. Górski
Wyższa Szkoła Bankowa we Wrocławiu

„Konotacja obcości" w przekładzie[11]

"Connotation of Strangeness" in Translation

[11] W zmienionej formie tekst został włączony jako rozdział do monografii *Polskie przekłady* Hamleta *Williama Shakespeare'a. Analiza intertekstualna* (Kraków 2013). Niektóre pomysły zawarte w tym tekście zostały zawarte w artykule „On Translating Culture: Between Foreignization and Domestication", który ukazał się w wersji angielskiej w zbiorze *At the Crossroads of Linguistic Sciences* pod red. Piotra P. Chruszczewskiego, Michała Garcarza i Tomasza P. Górskiego (Kraków 2006, 419–428).

Streszczenie

Poniższy tekst stanowi próbę analizy szeroko pojętej obcości w przekładzie. Autor artykułu szczegółowo omawia pojęcie kulturemów oraz opisuje strategie tłumaczeniowe pomocne w procesie ich przekładu, opiera się na pracy Romana Lewickiego (2000) pt. *Obcość w odbiorze przekładu* i analizuje z tej perspektywy nie tylko nazwy realiów, ale również m.in. formy adresatywne, jednostki leksykalne czy cechy gramatyczne. Głównym trzonem pracy jest skrupulatna analiza polskich przekładów *Hamleta* Williama Shakespeare'a. Autor omawia przykłady tytułowego zjawiska zaczerpnięte z licznych polskich tłumaczeń tego dramatu.

Słowa kluczowe: przekład, egzotyzacja, adaptacja, kulturemy, teoria i praktyka przekładu, *Hamlet*, Shakespeare, Szekspir

Abstract

The present article is an attempt at analysis of the notion of strangeness in translation. The author elaborates on the concept of culturemes and describes those translation strategies that are helpful in their translation. Based on Lewicki's (2000) study *Obcość w odbiorze przekładu*, the present text analyzes not only names of realities but also, among others, addressative forms, lexical units, or grammatical features. The core element of the discussion is a detailed analysis of existing Polish translations of William Shakespeare's tragedy *Hamlet*. The author discusses the problem in question using examples collected from numerous Polish translations of this Shakespearean tragedy.

Keywords: translation, foreignization, adaptation, culturemes, theory and practice of translation, *Hamlet*, Shakespeare

Piotr Zazula
Rezeknes Technologiju Akademija, Łotwa

Między przekładem a parafrazą poetycką, czyli w poszukiwaniu dominanty konceptualnej wiersza

Between the Translation and the Poetic Paraphrase or Looking for a Conceptual Dominant of a Poem

Streszczenie

Powszechnie przyjmuje się, że istnieje różnica między przekładem wiersza a jego parafrazą poetycką. Podczas tłumaczenia poezji nie wystarczy zachowanie rytmu, układu rymów i obrazowania. Istotny jest również rejestr stylistyczny. Należy oddać dominantę konceptualną utworu. Za pomocą stylistycznych ekwiwalentów funkcjonalnych dobry tłumacz powinien odwzorować poetycki „model świata".

Słowa kluczowe: dominanta konceptualna, ekwiwalent, poezja, stylistyka, model świata

Abstract

It is commonly accepted that there is a difference between a translation of a poem and its poetic paraphrase. In poetry translation, it is not enough to retain the rhythm, rhymes, and imagery. Also important is the stylistic register. The translator has to reflect the conceptual dominant of a poem. Using stylistic functional equivalents, a good translator should reflect the poetic "world model."

Keywords: conceptual dominant, equivalent, poetry, stylistics, world model

Anna Zielińska-Elliott
Boston University, USA

Problemy tłumaczeniowe w przekładzie prozy Harukiego Murakamiego

Difficulties with Translating Haruki Murakami's Prose

Streszczenie

Twórczość Harukiego Murakamiego wyróżnia się jeśli chodzi o język w niej zastosowany. Mimo pisania w języku japońskim, Haruki Murakami często stosuje zapożyczenia z języka angielskiego, cytaty i odwołania intertekstualne. Dzięki tego typu zabiegom autor wywołuje efekt wyobcowania. Uczucie obcości jest jednak często utracone po tłumaczeniu na inne języki. W celu wyróżnienia, pokazania odrębności, samotności czy ekscentryczności, niektóre z postaci w twórczości Murakamiego mówią dialektami. Najbardziej popularne sposoby tłumaczenia wypowiedzi tego typu postaci to stworzenie fikcyjnego dialektu, zastosowanie języka kolokwialnego bądź dialektu występującego w języku docelowym, a także całkowite pominięcie faktu, że dana postać mówi dialektem i zneutralizowanie jej wypowiedzi. Anna Zielińska-Elliott zastosowała przedostatnią z wymienionych metod w jednej z książek, *Yesterday*; w wersji polskiej postać mówi gwarą poznańską zamiast dialektem Kansai.

Słowa kluczowe: język japoński, dialekt, efekt wyobcowania, intertekstualność, anglicyzm, Murakami

Abstract

Haruki Murakami's books stand out with regard to their linguistic aspects. Despite writing in Japanese, Haruki Murakami often uses English loanwords, quotes, and intertextual references. By using such stylistic devices, the author gives rise to the feeling of estrangement. This is, however, often lost when his literature is translated into other languages. To set some of the characters apart, to show that they are different, lonely or eccentric, Murakami makes them speak in dialects. The most popular methods of translating such utterances include creating a fictitious dialect, using colloquial language or parallel dialect existing in the target language, or omitting the dialect completely, therefore neutralizing how a given character speaks. In "*Yesterday*," one of the Murakami's books translated by Anna Zielińska-Elliott into Polish, a character originally speaking the Kansai dialect uses the Poznań dialect.

Keywords: Japanese language, dialect, estrangement, intertextuality, anglicism, Murakami

Wojciech Soliński
Uniwersytet Wrocławski

Niektóre problemy jednego tłumaczenia i dwóch polskich wydań książki Umberta Eco *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea*

La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea: On Some Difficulties with Umberto Eco's Book One Translation and Two Polish Editions

Streszczenie

Autor tego krótkiego szkicu, stara się zwrócić uwagę na niektóre problemy tłumaczenia tekstów nieliterackich, na podstawie własnych doświadczeń z przekładem na język polski książki Umberto Eco pt. *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea.* Skupia się, przy tej okazji: na „poetyce" tytułu, seryjności ontologii przekładów nieliterackich i – sprawiającej tłumaczowi najwięcej trudności – wielojęzyczności dyskursu.

Słowa kluczowe: teoria i praktyka przekładu, krytyka przekładu tekstów nieliterackich, edytorstwo przekładów tekstów naukowych

Abstract

This short outline attempts to identify some problematic issues that may occur during translation of non-literary texts. The author focuses on a title's "poetics," seriality of non-literary translation ontologies and multilingualism of discourse. The author's experience that he derived from the translation of Umberto Eco's book entitled *La ricerca della lingua perfetta nella cultura europea* is highly influential for this text.

Keywords: theory and practice of translation, criticism of non-literary texts in translation, editing scientific translations

Alicja Cimała
Uniwersytet Wrocławski

Problematyka przekładu The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus* na język polski

Problems with Translating The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus* into Polish

Streszczenie

Niniejszy artykuł skupia się na wybranej terminologii dotyczącej wnętrz chrześcijańskich budowli sakralnych – pulpitów, ołtarzy, chrzcielnic, empor, galerii, naw. Definicje wymienionych terminów pochodzą z The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus*. Zostały one porównane z polskimi słownikami i literaturą w celu stwierdzenia, czy możliwe jest przetłumaczenie amerykańskiego słownika i stworzenie funkcjonalnego wielojęzykowego tezaurusa dla polskich użytkowników. Terminy te są problematyczne w tłumaczeniu, ponieważ ich pola semantyczne nie pokrywają się do końca ze sobą. Powyższe problemy można rozwiązać poprzez rozszerzenie lub ograniczenie pól semantycznych polskich terminów, dodanie nowych fraz lub zapożyczeń do języka polskiego, dodanie opisów w nawiasach do rekordów i ich opisów, dodanie miejsca powstania lub połączenie wszystkich powyższych sposobów. Przeanalizowane zostały również problemy występujące w samym The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus*.

Słowa kluczowe: tłumaczenie, słownik, tezaurus, sztuka, architektura, budowle sakralne, chrześcijaństwo, The Getty's Research Institute Art and Architecture Thesaurus

Abstract

This article focuses on the selected terminology from the field of Christian sacral building interiors – pulpits, altars, baptismal fonts, galleries, triforiums, tribune (stories), and naves. Definitions of the listed terms are extracted from The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus* and then compared with Polish dictionaries and literature in order to examine whether it is possible to translate the American dictionary and create a functional multilingual thesaurus for Polish users. The terms pose several problems in translation since none of their semantic fields completely overlap. The said problems may be overcome by: stretching or limiting the semantic fields of the Polish terms, adding new phrases or borrowings to the Polish language, adding descriptions in parentheses to the records and descriptions of the said records, adding the place of origin, or a combination of all the ideas presented above. The article also discusses problematic issues with The Getty's Research Institute *Art and Architecture Thesaurus* itself.

Keywords: translation, dictionary, thesaurus, art, architecture, sacral buildings, Christianity, The Getty's Research Institute Art and Architecture Thesaurus

Autorzy

Prof. dr hab. Łukasz Bogucki jest dyrektorem Instytutu Anglistyki Uniwersytetu Łódzkiego, a także kierownikiem Zakładu Translatoryki. Współpracował z kilkudziesięcioma uczelniami krajowymi i zagranicznymi w ramach umów partnerskich i projektów międzynarodowych. W roku 2014 uzyskał tytuł profesora nauk humanistycznych, a w 2017 stanowisko profesora zwyczajnego. Jego zainteresowania naukowe dotyczą przede wszystkim teorii przekładu audiowizualnego, ale także translatoryki jako dyscypliny naukowej, przekładu ustnego i specjalistycznego, tłumaczenia wspomaganego komputerowo oraz lokalizacji. Jest autorem czterech książek, redaktorem lub współredaktorem pięciu prac zbiorowych oraz autorem ponad pięćdziesięciu artykułów i rozdziałów w monografiach. Zorganizował kilkanaście konferencji międzynarodowych poświęconych przekładowi. Wziął udział w kilkudziesięciu konferencjach, w tym wielokrotnie na zaproszenie jako mówca plenarny. Jest także cenionym dydaktykiem przekładu i promotorem prac dyplomowych, których od roku 2002 prowadził ponad sto pięćdziesiąt. Wypromował pięcioro doktorów i zrecenzował kilkanaście rozpraw doktorskich oraz wniosków habilitacyjnych. Jest członkiem International Communication Association, Łódzkiego Towarzystwa Naukowego oraz łódzkiej sekcji PAN. Od roku 2014 współredaguje serię wydawniczą Lodz Studies in Language, ukazującą się nakładem wydawnictwa Peter Lang.

Aleksander Brzózka jest literaturoznawcą, teoretykiem przekładu, wykładowcą oraz tłumaczem. Przedmioty, które wykłada, to m.in. tłumaczenia specjalistyczne: techniczne oraz tłumaczenia specjalistyczne: narzędzia komputerowe CAT. Do zainteresowań badawczych autora należą teoria i praktyka przekładu literatury dla dzieci i dla dorosłych, anglojęzyczna literatura dziecięca, dydaktyka języka technicznego oraz techniki audiowizualne w nauczaniu języka angielskiego jako obcego. Aleksander Brzózka zajmuje się również tłumaczeniem artykułów naukowych i referatów konferencyjnych z zakresu architektury, budownictwa, energetyki, mechaniki, górnictwa oraz inżynierii środowiska. W 2010 roku ukazał się jego artykuł „Representations of Female Characters

in Adaptations of Macbeth for Children and Their Polish Translations". Do osiągnięć autora można zaliczyć tłumaczenie telekonferencji pomiędzy partnerami biznesowymi w Polsce i Iraku (maj, 2006).

Prof. KUL dr hab. Magdalena Charzyńska-Wójcik jest obecnie Dziekanem Wydziału Nauk Humanistycznych. Zawodowo zajmuje się historią języka angielskiego od VIII do XV wieku. Staro- i średnioangielska składnia to tylko jedno z wielu zainteresowań tegorocznej laureatki plebiscytu „Kobiety na medal". Od momentu, gdy podjęła pracę na KUL w 1994 roku, wypromowała blisko stu magistrów. Obok pracy dydaktycznej zorganizowała od podstaw i przez dziesięć lat koordynowała niestacjonarne studia filologii angielskiej II stopnia, które od pierwszego roku funkcjonowania cieszą się niesłabnącą popularnością. Aktualnie z jej inicjatywy Wydział Nauk Humanistycznych promuje wśród przedszkolaków czytelnictwo w ramach akcji „Cały dziekanat czyta dzieciom". Jej zainteresowania naukowe to konstrukcje bezosobowe w historii języka angielskiego, status podmiotu w historii języka angielskiego, syntaks staro- i średnioangielskich czasowników doznaniowych, pasywizacja w historii języka angielskiego, typologia czasowników staroangielskich, językowe, edukacyjne i kulturowe aspekty recepcji i translacji psałterza w średniowiecznej i renesansowej Anglii, szkocki psałterz metryczny, średniowieczny multilingwizm, semantyka historyczna, monastycyzm średniowieczny, kodykologia, paleografia.

Ryszard Chojnowski jest tłumaczem i dialogistą gier komputerowych, założycielem firmy Albion Localisations. Z wykształcenia jest anglistą zajmującym się tłumaczeniem od blisko dwudziestu lat. Jego zainteresowania obejmują wszystko, co związane jest z grami. Znany w swoim otoczeniu jako Rysław, zajmuje się również nagrywaniem audycji radiowych i prowadzeniem swojego kanału na serwisie YouTube. Do jego najważniejszych osiągnięć należą tłumaczenia gier takich jak Diablo, Fallout, Battlefield, znanych na rynku gier. Obecnie pracuje nad swoją rozprawą doktorską i wciąż zajmuje się rozwojem w swojej dziedzinie zainteresowań.

Prof. dr hab. Piotr P. Chruszczewski, anglista i amerykanista specjalizujący się w językoznawstwie antropologicznym, w tym w badaniach nad tekstem, przekładem, pismem i językiem. Dyrektor Międzyobszarowych Studiów Indywidualnych Uniwersytetu Wrocławskiego; przewodniczący Komisji Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wrocławiu; stypendysta Fundacji na rzecz Nauki Polskiej; Komisji Fulbrighta; Fundacji Kościuszkowskiej; Fundacji z Brzezia Lanckorońskich. Prowadził badania i studiował

w wielu ośrodkach naukowych (m.in. UCLA, UCSD, UNCG, Stanford University, British Library, University College London). Redaktor czterech periodyków naukowych (*Academic Journal of Modern Philology*, *Styles of Communication*, *Półrocznik Językoznawczy TERTIUM*, *Studia Anglica Resoviensia*), pomysłodawca i organizator cyklicznej międzynarodowej serii konferencji naukowych *Languages in Contact*. Od 2011 roku jest członkiem rzeczywistym waszyngtońskiego International Communicology Institute. Jest jednym z założycieli Polskiego Towarzystwa Nauk o Człowieku i Ewolucji, powstałego w 2013 roku we Wrocławiu. Wypromował ponad dwustu magistrów filologii angielskiej oraz trzynastu doktorów nauk humanistycznych. Obecnie pełni też funkcję pełnomocnika JM Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego ds. Młodzieży Wybitnie Uzdolnionej. Promuje zaawansowane badania interdyscyplinarne.

Alicja Cimała – filolog angielski i historyk sztuki, doktorantka na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. W roku 2016 opublikowała artykuł „On the Translation of English and Polish Terms Selected from the Field of Urban Monument Revitalisation".

Ks. prof. dr hab. Michał Franciszek Czajkowski – prezbiter archidiecezji wrocławskiej, profesor biblistyki Nowego Testamentu. Autor publikacji z zakresu teologii biblijnej. Od 2009 publikuje w *Tygodniku Powszechnym*.

Dr Mikołaj Deckert jest adiunktem w Zakładzie Translatoryki Instytutu Anglistyki Uniwersytetu Łódzkiego. Jego zainteresowania naukowe obejmują przekład, związki między językiem a poznaniem, dyskurs medialny, pragmatykę językową i językoznawstwo korpusowe. Jest autorem monografii *Meaning in subtitling: toward a contrastive cognitive semantic model* oraz współredaktorem tomów poświęconych dydaktyce przekładu oraz przekładowi audiowizualnemu. Współorganizował liczne międzynarodowe konferencje naukowe. Ostatnio realizowane przez niego projekty badawcze to: *CLARIN: Common Language Resources and Technology Infrastructure*, *Percepcja czasu jako kategorii językowej*, *Przemiany w postrzeganiu rzeczywistości a język nowych mediów*, *Time In MEntaL activitY: theoretical, behavioral, bioimaging, and clinical perspectives (TIMELY)* oraz *Transforming Audiences, Transforming Societies*.

Prof. UP dr hab. Joanna Dybiec-Gajer jest profesorem w Instytucie Neofilologii na Wydziale Filologii Angielskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz tłumaczem przysięgłym języków angielskiego i niemieckiego. Wśród licznych zaintereso-

wań badaczki można wyodrębnić dydaktykę i pragmatykę przekładu pisemnego, przekład uwierzytelniony, historię przekładów i przekładoznawstwa, twórczość Marka Twaina czy też literaturę dziecięcą w przekładzie. W 2013 roku ukazała się książka *Zmierzyć przekład? Z metodologii oceniania w dydaktyce przekładu pisemnego*. Jej najnowsze publikacje obejmują książkę *Verba Volant, Scripta Manent. How to write an M.A. thesis in Translation Studies* (2012), a także artykuł z 2014 roku „Going Professional: Challenges and Opportunities for the Contemporary Translator Educators".

Dr Tomasz P. Górski ukończył w 2001 roku studia anglistyczne na Uniwersytecie Wrocławskim. Tam również doktoryzował się w roku 2005. Od wielu lat zajmuje się pracą naukową i dydaktyczną w zakresie językoznawstwa i translatoryki. Współpracuje jako tłumacz i konsultant językowy z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, jest członkiem wielu polskich i zagranicznych towarzystw naukowych. Interesuje się teorią oraz praktyką przekładu, problemami języka i kultury, prowadzi badania na pograniczu językoznawstwa i literaturoznawstwa. Współredagował tom *At the Crossroads of Linguistic Sciences* (Kraków: Tertium 2006); jest autorem licznych artykułów z zakresu nauki o przekładzie, publikowanych w Polsce i za granicą. Pracuje w Wyższej Szkole Bankowej we Wrocławiu. Jego najnowsza monografia to *Polskie przekłady «Hamleta» Williama Shakespeare'a. Analiza intertekstualna* (Wrocław 2013).

Prof. dr hab. Franciszek Grucza – wybitny polski językoznawca, germanista, twórca polskiej szkoły lingwistyki stosowanej, autor antropocentrycznej teorii języków ludzkich, powiązanej z nią koncepcji epistemologii antropocentrycznej oraz licznych studiów z zakresu metalingwistyki. Twórca i wieloletni dyrektor Instytutu Lingwistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego – pierwszej polskiej akademickiej placówki dydaktycznej i badawczej powołanej w celu podjęcia studiów nad lingwistyką, glottodydaktyką, translatoryką oraz zagadnieniami pokrewnymi. W latach 1982–1985 piastował stanowisko prorektora Uniwersytetu Warszawskiego. Jest członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk, prezesem Stowarzyszenia Germanistów Polskich i prezydentem Międzynarodowego Stowarzyszenia Germanistów (IVG). Wykładał na uniwersytetach w Konstancji, Essen, Hamburgu, Saarbrücken (Niemcy) oraz w Zurychu (Szwajcaria). Jest doktorem honoris causa uniwersytetów w Essen i Opolu.

Dr hab. Konrad Klimkowski jest tłumaczem ustnym i pisemnym, dydaktykiem i badaczem dydaktyki przekładu, adiunktem w Instytucie Filologii Angielskiej KUL. Jego główne zainteresowania badawcze oscylują wokół socjokonstruktywistycznych

podstaw edukacji translatorskiej, komunikacyjnych aspektów działań dydaktycznych, uczenia się rozumianego jako proces wspólnej emergencji wiedzy uczących i uczących się oraz kształtowania postaw przedsiębiorczych w ramach dydaktyki translacji.

Dr Aleksandra R. Knapik jest anglistką specjalizującą się w lingwistyce kontaktu, przekładoznawstwie oraz retoryce i komunikacji. Uzyskała doktorat z językoznawstwa w Uniwersytecie Łódzkim w 2010 roku. Jest wiceprzewodniczącą Komisji Nauk Filologicznych Oddziału PAN we Wrocławiu oraz jedną z założycielek Polskiego Towarzystwa Nauk o Człowieku i Ewolucji. Współorganizowała wiele konferencji naukowych i warsztatów poświęconych różnym aspektom języka, przekładu i współczesnym badaniom antropologicznym. Współredaguje periodyki *Academic Journal of Modern Philology* (Wrocław), *Styles of Communication* (Bukareszt), *Studia Resoviensia* (Rzeszów) oraz serię monografii naukowych *Languages in Contact* (wydawanych wspólnie przez Wyższą Szkołę Filologiczną we Wrocławiu, Oddział Polskiej Akademii Nauk we Wrocławiu oraz International Communicology Institute z siedzibą w Waszyngtonie). Wypromowała czterdziestu magistrów filologii angielskiej.

Prof. dr hab. Tomasz Krzeszowski jest specjalistą w zakresie językoznawstwa kognitywnego, lecz jego zainteresowania badawcze obejmują całą gamę zagadnień: od problematyki badań nad teorią języka po tematykę ujęć językoznawstwa stosowanego; od kognitywnych studiów kontrastywnych po problematykę translatologiczną oraz nauczanie i przyswajanie języków obcych. Wyrazem uznania dla jego osiągnięć w zakresie lingwistyki kognitywnej było powołanie go na członka komitetu redakcyjnego międzynarodowego czasopisma *Cognitive Linguistics*, obok innych czołowych językoznawców, takich jak: Langacker, Lakoff, Geeraerts, Seuren czy Talmy. Zadziwia bogactwo jego zainteresowań naukowych i różnorodność przedmiotów, które wykładał, począwszy od zagadnień z fonetyki i fonologii angielskiej, składni i semantyki, gramatyki kontrastywnej, a skończywszy na wyspecjalizowanej tematyce wykładów monograficznych, najczęściej z perspektywy kognitywnej: *Roots and Moots of Cognitive Linguistics; All Roads Lead to the Brain (Introduction to Neurolinguistics); Meaning and Translation, Metaphor and Metalanguage*.

Dr hab. Marcin Majewski jest wykładowcą przedmiotów biblijnych i języka hebrajskiego na UPJP2 w Krakowie i członkiem Stowarzyszenia Biblistów Polskich. Jest autorem kilku monografii, w tym *Jak przekłady zmieniają Biblię. O teorii i praktyce tłumaczenia Pisma Świętego*, a także współredaktorem portalu biblijnego Orygenes.pl.

Aleksandra Misior-Mroczkowska w 2016 roku uzyskała tytuł magistra filologii angielskiej w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu. Jej praca magisterka dotyczyła dwóch polskich przekładów książki Alana Alexandra Milne'a, *Winnie-the-Pooh*. W tym samym roku rozpoczęła studia III stopnia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Planowana praca doktorska dotyczyć będzie propagandy z okresu II wojny światowej, a dokładniej trzech mechanizmów: nazistowskiego, brytyjskiego oraz amerykańskiego. Jej zainteresowania naukowe to przekładoznawstwo oraz socjolingwistyka.

Prof. dr hab. Maria Piotrowska to tłumaczka, nauczycielka i badaczka przekładu, pracująca na Uniwersytecie Jagiellońskim. Jest kierowniczką Katedry do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową na Wydziale Filologicznym UJ, przewodniczącą CTER a także autorką i recenzentką publikacji przekładoznawczych. Do zainteresowań badawczych autorki należą m.in. przekładoznawstwo, metodyka i dydaktyka przekładu, tłumaczenie strategiczne czy też pragmatyka interkulturowa. Autorka należy do wielu organizacji, w tym Summer School Scholarship Committee. Wśród jej licznych publikacji można wymienić „Revisiting the Translator Competence in the 21st Century" z 2015 roku, „A Landscape with the Translator Figure" z 2014 roku oraz książkę zatytułowaną *Challenges in Translation Pedagogy* (2014).

Prof. dr hab. Wojciech Marian Soliński jest literaturoznawcą, teoretykiem literatury, translatologiem, tłumaczem. Kieruje Zakładem Teorii Literatury Uniwersytetu Wrocławskiego. Tłumaczy z języka włoskiego, słowackiego oraz czeskiego. Wiele publikacji poświęcił postaci Umberto Eco oraz jego twórczości – m.in. „Umberto Eco w polskich historiach literatury włoskiej" (2016) i „Umberta Eco powieści profesorskie" (2015). W roku 2014 ukazało się jego tłumaczenie na polski książki Bohumila Hrabala *Złocieńka*.

Artur Sporniak jest kierownikiem działu „Wiara" w *Tygodniku Powszechnym* oraz współautorem siedmiu książek. Interesuje się religią, etyką – zwłaszcza katolicką etyką seksualną oraz problemami na styku wiary i nauki. Prowadzi bloga *Kościół – seks – moralność*. W redakcji *Tygodnika Powszechnego* jest od 1993 r.

Prof. dr hab. Teresa Szostek jest wykładowcą akademickim, autorką publikacji „Fraszki Jana Kochanowskiego szczyptą antyku doprawione" oraz „Między Scyllą a Charybdą, czyli akademik w pułapce".

Prof. dr hab. Elżbieta Tabakowska jest uznaną specjalistką w dziedzinie językoznawstwa kognitywnego i translatologii, a także tłumaczką języka angielskiego. Założyła Katedrę UNESCO do Badań nad Przekładem i Komunikacją Międzykulturową przy Wydziale Filologicznym UJ. Jest autorką takich publikacji naukowych jak *Cognitive Linguistics and Poetics of Translation*, *Gramatyka i obrazowanie. Wstęp do językoznawstwa kognitywnego*. Przełożyła także na polski kilka książek Normana Daviesa. Jej własna praktyka translatorska przy tłumaczeniu dzieł historyka zaowocowała dwiema interesującymi książkami, *O przekładzie na przykładzie. Rozprawa tłumacza z* Europą *Normana Daviesa* oraz *Tłumacząc się z tłumaczenia*, w których zdała relację ze złożonego procesu pracy nad polskimi wydaniami *Europy*, *Wysp* oraz *Powstania '44*. Jest doskonała zarówno jako teoretyk, jak i pełen pasji praktyk tłumaczenia.

Dr Piotr Zazula jest poetą, eseistą i tłumaczem literatury amerykańskiej, a także wykładowcą akademickim Uniwersytetu Wrocławskiego. W latach 1995–2001 publikował wiersze, eseje i recenzje literackie. Jest autorem tomów *Sonet dla zakonnicy* i *Lista cudów*.

Dr Anna Zielińska-Elliott jest tłumaczką literatury japońskiej. Studiowała japonistykę na Uniwersytecie Warszawskim oraz Tokijskim Uniwersytecie Studiów Międzynarodowych. Przetłumaczyła książki Harukiego Murakamiego *Przygoda z owcą*, *Norwegian Wood*, *Tańcz, tańcz, tańcz*, *Kronika ptaka nakręcacza*, *Kafka nad morzem*, *Po zmierzchu* oraz trzy tomy *1Q84*. Pracuje na uniwersytecie bostońskim w Stanach Zjednoczonych (Boston University), gdzie stoi na czele programu studiów japonistycznych.

Indeks nazwisk

A
Abrahams, Roger D
Akrofi, Clement Anderson
Allan, Keith
Izett Anderson
Arends Jacques
Arewa, Ojo Erastus
Awedoba, Albert Kanlisi

B
Bailey Beryl L.
Baker, Philip
Bakker, Peter
Bańczerowski, Jerzy
Bakker, Peter
Banbury, Thomas
Bates, William C.
Beckson, Karl
Beckwith, Martha Warren
Benjamin, J. D.
Berger L. Peter
Berry, Jack
Besten, Hans den,
Bikerton, Derek
Bisang, Walter
Boas, Franz
Bollée, Annegret
Bloomfield, Leonard
Bowern, Claire
Broom, Leonard
Brown, James
Brown-Blake, Celia
Bryan, Beverly
Bystroń, Jan Stanisław

C
Cassidy Frederick. G
Chaudenson, Robert
Christie, Pauline
Chruszczewski, Piotr P.
Cleary, Al
Coelho, F. Adolpho
Comrie, Bernard
Crahn, Margaret
Crowley, Terry
Crystal, David
Cundal, Frank

D
D'Costa, Jean
Dundes, Alan
Dakubu, M. E.
Daniel, Jack L.,
DeBose, Charles E.
DeCamp David
DeGraff, Michael
Dixon, R. M. W.
Duranti, Alessandro
Durkheim, Émil

E
Erasmus, Desiderius Roterodamus
Escure, Geneviève

F
Ferguson, A. Charles
Findlay, Michael Shaw
Finnegan, Ruth
Fishman, Joshua
French, A.

G
Ganz, Arthur
Grierson, Hamilton
Głowiński, Michał
Goodman, Morris
Greenfield Sidney M.
Gumperz John J.
Guy, Gregory

H
Hall, Robert A.
Halliday, Michael A. K
Hancock, Ian F.
Haugen, Einar
Herskovits, Melville J.
Hinnenkamp, Volker
Holm, John
Howard Robert, Randolph
Hudson, Joyce
Huttar, George L.
Hymes, Dell

I
Iyasere, Solomon O.
Irvine, Alison

J
Jahr, Ernst Håkon
Jeremiah, Milford A.

K
Kachru, Braj B.
Klein, Herbert S.
Kloss, Heinz
Kłoskowska, Antonina
Knapius, Grzegorz
Knight, Franklin
Kopytoff, Barbara Klamon
Koss, Richard
Krauss, Michael
Krzyżanowski, Julian
Kuusi, Matti

L
Labat, Jean Baptiste
Lakoff, George
Lalla, Barbara
Labov, William
Lipińska, Magdalena
Litovkina, Anna T.
Loreto, Todd

M
Mieder, Wolfgang
Madera, Mónica
Manuzio, Paolo
Mathews, William
McWhorter, John
Mehrotra, Raja Ram
Meyerhoff, Miriam
Misiak, Małgorzata
Moseley, Christopher
Mous, Maarten
Mufwene, Salikoko S.
Muysken Pieter and
Mühlhäusler, Peter

N
Nero, Shondel J.
Norrick, Neal R.
Nurse, Derek

O
O'Donnell, W. R.
Okezie, Joyce. A.
Oskaar, Els

P
Paczolay, Gyula
Perymakov, Georgi Kapchits
Prędota, Stanisław

R
Randford, Oliver
Reinecke, John E.
Rens, Lucien E.
Richards, Jack C.
Richmond, Edmund B.
Rickford, John R.
Roberts, Helen H.
Robinson, Fred Norris
Robertson, Frank
Romaine, Suzanne
Röhrich, Lutz
Rysiński, Salomon

S
Smitherman-Donaldson, Geneve
Smith, Norval
Schmidt, Richard
Sankoff, Gillian
Saussure, Ferdinand de
Saville-Troike, Muriel
Schilling-Estes Natalie
Schmidt, Annette
Schuchardt, Hugo
Sebba, Mark
Seiler, Friedrich
Silva-Fuenzalida, Ismael
Sinclair, A.C. Laurence R. Fyfe
Sitarz, Magdalena
Skrzypiec, Andrzej Mariusz
Stewart, William A.
Strauss, Emmanuel

T
Tanna, Laura
Taylor, Archer
Thomason, Sarah Grey
Tsunoda, Tasaku

U
Udal, J.C.

V
Valkhoff, Marius F.
Van der Voort, Hein
Vinson, Julien

W
Wander, Karl Fredrich Wilhelm
Washabaugh William
Wąsik, Zdzisław
Weinreich, Uriel
Whinom, Keith
Winford, Donald
Wolfram, Walt
Woolford, Ellen
Wurm, Stephen

Y
Yankah, Kwesi

Z
Zabrocki, Ludwik